

Голові разової спеціалізованої вченої ради
доктору економічних наук,
доктору наук з державного управління,
професору Грицишену Д.О.

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора кафедри фінансів та цифрової економіки
Державного університету «Житомирська політехніка»
Полчанова Андрія Юрійовича на дисертаційну роботу
Крохмальницького Олександра Андрійовича на тему: «Економічні механізми
державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг», подану на здобуття наукового
ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Актуальність теми дисертаційної роботи Крохмальницького О.А. обумовлена вагомою роллю ІТ-сфери у зміцненні національної економіки, розвитку підприємництва, активізації інноваційної діяльності та залученні іноземних інвестицій. Попри негативний вплив повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, ринок ІТ-послуг зберігає значний потенціал розвитку, підтримує експортну спроможність держави та формує передумови для розширення внутрішнього попиту на цифрові рішення. Зростання потреби в інформаційних послугах, прискорення цифрової трансформації економіки та поширення новітніх технологій є ключовими чинниками подальшого розвитку українського ІТ-ринку. Водночас його функціонування стримується низкою проблем, серед яких нестабільність регуляторного середовища, обмежений доступ суб'єктів господарювання до фінансових ресурсів, дефіцит і міграція кваліфікованих кадрів, посилення кіберзагроз, а також недостатня узгодженість інструментів державної підтримки.

За таких умов особливої актуальності набуває формування економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг, які поєднуюватимуть податкові, інвестиційні, фінансово-кредитні, інституційні, інноваційні, освітні та

зовнішньоекономічні інструменти. Такі економічні механізми мають бути спрямовані не лише на стимулювання зростання кількості суб'єктів ІТ-бізнесу, а й на підвищення їхньої технологічної спроможності, експортної конкурентоспроможності, участі у створенні продуктів із високою доданою вартістю та забезпеченні цифрової трансформації економіки України.

Дисертаційне дослідження Крохмальницького О.А. є своєчасним і суспільно значущим, оскільки спрямоване на вирішення важливого наукового завдання – обґрунтування теоретико-методологічних положень та розробка науково-практичних рекомендацій щодо формування і функціонування економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг в Україні.

Структура і зміст основних положень дисертаційної роботи

Дисертаційне дослідження Крохмальницького О.А. має логічну, послідовну та завершену структуру, яка відповідає поставленій меті й завданням. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст викладено на 225 сторінках друкованого тексту. Робота містить 7 таблиць, 29 рисунків, 2 додатки. Список використаних джерел нараховує 195 найменувань і розміщений на 21 сторінці.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено стан її наукової розробленості, розкрито зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, визначено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про апробацію, публікації та структуру дисертації.

У першому розділі «Теоретико-методологічні положення дослідження економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг» визначено економічну природу та здійснено структурно-функціональну характеристику ринку ІТ-послуг, проведено експлікацію понятійно-категоріального апарату дослідження економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг, визначено зміст економічних механізмів державної підтримки, принципи їх формування й функціонування, окреслено методологічні положення дослідження економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг в Україні.

У другому розділі «Стан розвитку ринку ІТ-послуг та трансформація інструментів його державної підтримки» досліджено світові тенденції розвитку ринку ІТ-послуг та трансформація моделей його державної підтримки, проаналізовано стан та динаміку розвитку ринку ІТ-послуг в Україні, визначено економічні інструменти державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг в Україні.

У третьому розділі «Удосконалення економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг в Україні» визначено стратегічні напрями удосконалення економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг, сформовано систему показників оцінювання результативності економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг України.

Кожен розділ дисертації логічно пов'язаний із попереднім, що забезпечує цілісність наукового дослідження, послідовність викладу матеріалу та належне розкриття поставленої наукової проблеми.

Наукова новизна дисертаційної роботи

Аналіз змісту дисертаційної роботи Крохмальницького О.А. дає підстави констатувати, що автором отримано наукові результати, які мають ознаки новизни та спрямовані на розвиток теоретико-методологічних положень і науково-практичних рекомендацій щодо формування і функціонування економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг.

У дисертації вперше розроблено методичні положення щодо оцінювання результативності економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг шляхом формування трирівневої системи взаємопов'язаних показників виконання заходів, проміжних результатів і стратегічного впливу, яка забезпечує встановлення причинно-наслідкових зв'язків між інструментами підтримки, змінами у фінансово-інвестиційній, інноваційній, кадровій та інфраструктурній спроможності суб'єктів ІТ-сектору і впливом на національну економіку, що створює підґрунтя для планування, моніторингу та коригування загальнодержавних і регіональних програм на основі базових і цільових значень індикаторів, джерел даних, періодичності вимірювання та визначених відповідальних виконавців.

Науково значущим є удосконалення науково-методичного підходу до структурно-функціональної характеристики ринку ІТ-послуг, який, на відміну від підходів, зосереджених переважно на окремих видах ІТ-діяльності, передбачає виокремлення взаємопов'язаних сегментів розроблення програмного забезпечення, ІТ-консалтингу, аутсорсингу, системної інтеграції, хмарних сервісів, кібербезпеки, аналітики даних і технічної підтримки, а також урахування взаємодії постачальників, замовників, освітньо-наукових установ, інвесторів, державних інституцій, цифрової інфраструктури та міжнародних партнерів.

Окремо позитивної оцінки заслуговує удосконалення класифікації методів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг шляхом їх поділу на загальні і спеціальні, що дає змогу диференціювати напрями державного впливу залежно від технологічної спеціалізації, стадії розвитку, інноваційного потенціалу, експортної орієнтації та безпекових ризиків суб'єктів ІТ-ринку. Вагомим результатом дослідження є удосконалення науково-методичних положень щодо комплексного оцінювання стану та динаміки розвитку ринку ІТ-послуг України, який передбачає одночасне врахування показників експорту й імпорту комп'ютерних послуг, зовнішньоторговельного сальдо, географічної структури експорту, кадрового потенціалу, доходів компаній, податкових надходжень та інвестиційної активності, що дозволило виявити стан розвитку галузі в умовах воєнного стану.

Цінним вбачається удосконалення підходу до стратегічного забезпечення формування та функціонування економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг, який передбачає інтеграцію інституційно-регуляторного, фінансово-інвестиційного, інноваційно-технологічного, кадрово-наукового, інфраструктурно-безпекового та зовнішньоекономічного напрямів із визначенням відповідальних виконавців, нормативно-правових засад, інструментів реалізації та очікуваних результатів, що забезпечує узгодженість державних регуляторних, фінансових, інноваційних, кадрових, інфраструктурних і зовнішньоекономічних заходів та спрямовує їх на підвищення інноваційності, конкурентоспроможності, експортоорієнтованості й стійкості ринку ІТ-послуг України.

Набули подальшого розвитку теоретико-методологічні положення щодо сутності економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг, а також підхід до визначення пріоритетів державної підтримки ринку ІТ-послуг України, який ґрунтується на поєднанні стимулювання експорту, інвестиційної активності та внутрішнього попиту, сформованого цифровою трансформацією державного сектору й на цій основі обґрунтовано доцільність диференційованої підтримки стратегічних технологічних сегментів – DefenseTech, FinTech, DeepTech, GovTech, кібербезпеки, штучного інтелекту та хмарної інфраструктури.

Практичне значення отриманих результатів

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у можливості використання сформованих автором теоретико-методичних положень і розроблення науково-практичних рекомендацій щодо формування та функціонування економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг у діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування під час розроблення та реалізації стратегій, державних і регіональних програм цифрової трансформації, інноваційного розвитку, підтримки технологічного підприємництва, експорту ІТ-послуг, розвитку людського капіталу та цифрової інфраструктури.

Розроблені автором положення використовуються у діяльності ТОВ «НАУКОВИЙ ПАРК «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА». Окреме значення мають результати дисертації для освітнього процесу. Теоретичні та методологічні положення дослідження використовуються при підготовці здобувачів вищої освіти Державним університетом «Житомирська політехніка». Зазначене свідчить про належний рівень практичної спрямованості дисертаційного дослідження, його відповідність сучасним потребам розвитку системи національної безпеки та актуальним завданням євроатлантичної інтеграції України.

Академічна доброчесність

За результатами ознайомлення з дисертаційною роботою Крохмальницького О.А. можна зробити висновок, що дослідження виконано з

дотриманням принципів академічної доброчесності. У роботі наведено належні посилання на використані джерела, коректно представлено результати наукових досліджень інших авторів, дотримано встановлених вимог до цитування та використання наукової, нормативно-правової, статистичної й аналітичної інформації.

Окремо слід відзначити, що автор у тексті дисертації відкрито зазначив факт використання технологій штучного інтелекту виключно як допоміжного інструменту для попереднього формування пошукових запитів, мовно-стилістичного опрацювання тексту, перекладу, редагування та адаптації окремих наукових формулювань. Водночас наукові результати, висновки, положення наукової новизни, емпіричні дані та авторські рекомендації сформульовано здобувачем самостійно. Порушень академічної доброчесності у дисертаційній роботі не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Високо оцінюючи наукову та практичну цінність проведеного Крохмальницьким О.А. дослідження, варто звернути увагу на окремі положення дискусійного характеру, які можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових пошуків та розвитку порушеної проблематики:

1. У дисертації зроблено висновок про наявність взаємозв'язку між застосуванням інструментів державної підтримки та змінами у розвитку ІТ-сектору (с. 158). Разом із тим доцільно було б посилити емпіричне підтвердження причинно-наслідкових зв'язків між окремими заходами підтримки та показниками розвитку ринку, зокрема із застосуванням економетричних методів або сценарного моделювання.

3. У роботі обґрунтовано доцільність розширення державної підтримки інноваційних і технологічних сегментів (с. 167). Водночас дискусійним залишається питання меж державного втручання та ризиків розвитку конкурентного середовища, зокрема через вибіркове надання пільг, грантів або інших переваг окремим категоріям суб'єктів ринку.

4. Запропоновані автором стратегічні напрями державної підтримки мають комплексний характер. Водночас потребує подальшої деталізації послідовність

їх реалізації у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі, оскільки визначення етапності, пріоритетності та взаємозалежності окремих заходів є важливою передумовою практичного впровадження розроблених рекомендацій.

Варто наголосити, що наведені зауваження мають дискусійний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, не зменшують наукової новизни та практичної значущості одержаних результатів і можуть бути враховані автором у подальших дослідженнях.

Загальний висновок

Дисертаційне дослідження Крохмальницького Олександра Андрійовича на тему «Економічні механізми державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг» є завершеною, цілісною, кваліфікованою, комплексною та самостійно виконаною науковою роботою. Сформульовані у дисертації узагальнення, висновки та рекомендації мають належний рівень наукового обґрунтування, практичну значущість і становлять цінність для подальшого розвитку відповідної галузі знань.

Таким чином, дисертаційна робота за своїм змістом, науковим рівнем, обсягом, структурою та оформленням відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор – Крохмальницький Олександр Андрійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та
цифрової економіки
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Андрій ПОЛЧАНОВ

Підпис Андрія Полчанова
Засвідчує:
професор з НТР
те цифрової трансформації
Андрій Молох